บทที่ 1
บทนำ

ว่านสี่ทิศเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในตระกูล Amaryllidaceae เป็นพืชล้มลุกที่มีอายุยืน (ปรีดี และวิลาวัณย์, 2522) ได้มีการนำพืชชนิดนี้เข้ามาปลูกเลี้ยงในประเทศไทยนานมาแล้ว และเป็นพืชที่ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของไทยได้ดีจนเหมือนเป็นไม้พื้นเมืองของไทย (พิศิษฐ์, 2534; วิภาดา, 2538)

การใช้ประโยชน์ว่านสี่ทิศในประเทศไทยที่ใช้กันมานานคือ การใช้เป็นไม้ประดับให้ดอกตามที่ร่มรำไร เช่น ใต้ต้นไม้ หรือใช้เป็นไม้ประดับให้ดอกในสนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นว่านสี่ทิศพื้นบ้านดอกเล็ก สีแดง หรือสีชมพู ต่อมาได้มีการนำว่านสี่ทิศลูกผสมดอกใหญ่จากต่างประเทศเข้ามาปลูกเลี้ยงเพื่อเป็นไม้กระถาง และเป็นไม้ตัดดอกการค้าบ้างแล้ว และมีแนวโน้มที่จะมีความต้องการมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้มีการผลิตลูกผสมระหว่างว่านสี่ทิศต่างประเทศกับว่านสี่ทิศพื้นบ้านดอกเล็ก ได้ลูกผสมที่มีลักษณะสวยงาม ขนาดของดอก และช่อดอกไม่ใหญ่จนเกินไป และเจริญเติบโตได้ดีในสภาพพื้นราบของประเทศ ซึ่งทำให้มีแนวโน้มในการขยายวงการปลูกเลี้ยงว่านสี่ทิศเพื่อเป็นไม้ดอกไม้ประดับการค้าให้กว้างมากขึ้น (ดวงทิพย์, 2539; วิภาดา, 2538)

ในแง่ของการขยายพันธุ์ว่านสี่ทิศ เพื่อการรองรับความต้องการหัวพันธุ์ว่านสี่ทิศเพื่อปลูกเป็นการค้านั้น ควรจะต้องมีการพัฒนาเทคนิคของการขยายพันธุ์เพื่อให้ได้หัวพันธุ์เป็นจำนวนมากในระยะเวลาอันสั้น เพื่อเตรียมการสำหรับการขยายวงการการปลูกเลี้ยงไม้ดอกประเภทนี้เป็นการค้า

ว่านสี่ทิศเป็นไม้ดอกประเภทหัว วิธีการขยายพันธุ์วิธีหลักคือ การขยายพันธุ์จากหัว เพื่อจะได้หัวพันธุ์ที่ตรงตามพันธุ์ และวิธีการขยายพันธุ์โดยทั่วไปคือ การแยกหัวออกไปปลูกเพื่อให้ได้ต้นใหม่ โดยที่ว่านสี่ทิศจะมีการสร้างหัวใหม่ขึ้นมาในทุกวงจรการเจริญเติบโต (ฉันทนา, 2533) นอกจากนี้แล้วยังสามารถที่จะทำการขยายพันธุ์จากหัวแต่ละหัวโดยการผ่าแบ่งหัวออกเป็นชิ้นๆ แล้วนำไปชำเพื่อจะได้ต้นใหม่และหัวใหม่ (Hartmann and Kester, 1968) แต่อย่างไรก็ตาม การขยายพันธุ์จากหัวโดยวิธีการต่างๆ ดังกล่าวจะให้ผลผลิตของหัวใหม่ในด้านขนาดของหัว และปริมาณของหัวแตกต่างกันไปในแต่ละวิธีการ และยังมีปัจจัยของความเยาว์วัย (juvenility) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาถึงการสร้างหัวของไม้ดอกชนิดนี้ในสภาพธรรมชาติ และการสร้างในสภาพบังคับโดยการผ่าหัว เพื่อที่จะได้ข้อมูล

พื้นฐานที่สามารถจะนำไปศึกษาต่อเนื่อง เพื่อใช้ประโยชน์โดยการนำไปประยุกต์ใช้เป็นเทคนิคในการขยายพันธุ์ และเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการผลิตหัวพันธุ์ว่านสี่ทิศต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการสร้างหัวของว่านสี่ทิศในสภาพธรรมชาติ และศึกษาผลของวิธีการในการผ่าแบ่งหัวแบบต่าง ๆ ที่มีต่อการสร้างหัวและผลผลิตของหัวที่ได้จากการผ่า ผลที่ได้จากการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการสร้างหัวใหม่ของว่านสี่ทิศ และได้วิธีการที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์จากหัวสำหรับว่านสี่ทิศเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในระดับการค้าต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University